

MEHMET ŞENOL • Ateş'in Güneş'i

MEHMET ŞENOL Orta Doęu Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Kamu Yönetimi Siyaset Bilimi Bölümü'nü bitirdi. 12 Eylül darbesi sonrası yayımlanan ilk gençlik dergilerinden olan *Yeni Olgu* ve *Gençlik ve Toplum*'un kurucularındandır. 1983 yılından itibaren *Yeni Gündem* dergisinin Ankara Bürosu'nda siyasi muhabir olarak çalışmaya başladı. *Ana Britannica*'da yazı kurulu üyeliği, Manajans Thompson'da metin yazarlığı, IBM Türkiye'de yayıncılık ve iletişim danışmanlığı, *Şizofrenji* dergisi yayın kurulu üyeliği ve *Tribün* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. 2002'den itibaren Türkiye'nin ilk kulüp yayını *Galatasaray Dergisi*'ni çıkarmaya başladı ve 13 yıl yönetti. Mehmet Ali Birand ve Mehmet Polat'ın "Galatasaray: 100 Yıllık Sevdâ" belgeselinin senaryosunu yazdı. *100 Yılın Öyküsü* (Ofset, 2008) (Mehmet Ali Gökacı ile birlikte), *Gayriresmî Futbol Tarihi* (Mundi Kitap, 2020), *Ruh-u Revan-Şemseddin Sami ve Ali Sami'nin Romanı* (Remzi Kitabevi, 2022), *Siyaset, Kulüp, Stadyum: İstanbul Futbol Kültürünün Değişimi (1900-2023)* (Remzi Kitabevi, 2024) kitaplarını yazdı. *Top Bir Dünyadır* (Yapı Kredi Yayınları, 2004), *Dünya Kupası* (İletişim Yayınları, 2002), *Football Cities* (Arena Sports, 2025) kitaplarına makaleleriyle katkıda bulundu.

İletişim Yayınları 3533 • Futbol Kitapları 41

ISBN-13: 978-975-05-3810-0

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ő. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI İlk kez oynanacak Galatasaray-Güneş maçında
Güneşli futbolculara ayva atmak için hazırlanan Galatasaraylılar,
1 Aralık 1935 (Galatasaray Beyoğlu Müzesi Arşivi)

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

DİZİN Berkay Üzüm, Mehmet Atala

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadaę, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEHMET ŞENOL

Ateş'in Güneş'i

Galatasaray'da ve
Siyasi Elitte Bölünme

Bir zamanlar içinizde idim, dayanamayıp yazdığım şeyler için
beni kapı dışarı ettiniz. Şimdi kapının zaten dışında
olduğumdan aynı akıbetle karşılaşmayacağım bir
münakaşaya başlıyorum. Yine yanlış anlaşılmasın; bu seferki
sözlerimde de hüsnüniyet vardır. Fikirlerimiz için
boğuştuğumuz günleri arkamızda bıraktık. Aradan aylar
geçti, hiddetlerimizi, münakaşalarımızı unuttuk.
Senelerce beraber yaşamış olanların, dönüp dolaşık
karşılaştıkları zamanlardaki hasretli bakışlarla birbirimizi
görüyoruz. Yanlış telakkilerle dolan kanaatlerimiz de değişti.
Zannetmem ki, şu yazacağım şeylerden şüphelensesiniz
artık... Hoş şüphelensesiniz de beni bir daha kapı dışarı etmek
imkânı olmadığından bu seferki sözlerimi uslu uslu
dinlemeye mecbursunuz...

- EŞREF ŞEFİK, *Tan*, 27 Şubat 1937

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	11
OKUYUCUYA NOT.....	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
Yenilgi, İşgal ve Değişim.....	19
Toplantıya gelen tek kişi.....	19
27 yaşındaki genç: Ziya Bey.....	23
Büyük Avrupa turnesi.....	26
Mektepte “Futbol Team Teşkilatı”.....	28
İttifak'ın kuruluşunda Yusuf Ziya Bey'in rolü.....	30
Galatasaray Başkanı Yusuf Ziya Bey.....	37
“İmparator” Ziya.....	42
Büyük yenilik: Galatasaray'a yabancı antrenör getirmek.....	43
“Onikiler Meclisi”.....	53
İKİNCİ BÖLÜM	
Suat Hayri Bey ve “Mecmuacılar”: Şa Şa Şa.....	63
“Aleyhdarız, takipçisiyiz!”.....	63
1 numaralı kurucuyla “tebessümlü” röportaj.....	69
Köken dedikoduları: “Eskiler Türk değil!”.....	73
Suat Hayri Bey.....	77

“Mütalaa”.....	84
Büyük karşılaşma: Galatasaray Kongresi.....	86
Derginin kapanışı.....	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Büyük Çekişme, Zoraki Koalisyon, Bitmeyen Kavga.....	97
Ankara’dan mektepli bir sosyolog: Necmeddin Bey.....	100
Abidin Bey bir oy farkla futbol başkanı.....	103
Necmeddin Bey ısrarı, bir haftalık kriz.....	106
Vekillikten asillğe: Abidin Daver başkan.....	107
Kırılğan ittifak.....	108
Abidin Daver Bey: 6 ayda biten ittifak.....	111
Ahmet Bey dönemi.....	117
<i>Olimpiyat</i> mecmuasının yayına başlaması.....	122
“Denge” arayışları: Tahir Kevkep - Fethi Bey “koalisyonu”.....	124
Hasılat krizi ve “olimpiyat ligi”.....	126
1 aylık “geçici” yönetim!.....	128
“Fenni”, “idari” ayrımı!.....	130
Yeni bir “geçici” başkan.....	134
Tasdik ettirilmeyen nizamname.....	134
Fethi Bey’in 1 yılı.....	137
Top kaleden içeri girmeyince.....	140
Şampiyonluklardan küme düşme hattına.....	142
Yeni sert muhalefet: <i>Olimpiyat</i> mecmuası ve <i>Akşam</i> gazetesi.....	143

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

“Ekalliyet ve Muhalefet Partisi”.....	149
12 no.lu karar.....	149
Matbuat dünyasından büyük tepki.....	150
Tafsilatlı bir izahname.....	153
Eşref Şefik’in “hakaretleri”.....	155
Af beklentisi.....	157
Kopuşun kaynakları.....	158

Amatör-profesyonel tartışması.....	161
Salonu dolduran talebeler.....	167
Yusuf Ziya Bey'in istifası.....	173
Galatasaray: İçe kapanma.....	177
Muslih Bey.....	183
Yeni kulübün habercisi: "Seçme Takım" projesi.....	187
"İkinci yurt": "Sarı Kırmızı Kulüp".....	190
İstifa yağmuru.....	192
Hedefe konan "mektep".....	196
"Ekalliyet" in "gizli planı".....	199
"Hayalimdeki tipler: Musallat Beyler".....	203
Üç senelik "kıdem zammı".....	210
Baltalimanı vapurunda buluşma.....	213
"O isim bizimdir!".....	216
290 numaralı tasdikname: "Ateş-Güneş".....	218
Fenerbahçe ile büyük yakınlaşma.....	219
Mantıka kavgası.....	221

BEŞİNCİ BÖLÜM

"Sadece Güneş Olsun...".....	227
Dolmabahçe görüşmesi, Cevat Abbas ve ilk kongre.....	227
"Atatürk'ün Çevresi" ve Celal Bey.....	230
"İçtimai kulüp".....	232
Ateş-Güneş'in ani zenginleşmesi.....	233
Taksim Stadi'nın hisseleri davası.....	241
Arkasında numara yazan ipekten forma.....	244
Çocuk günleri, konferanslar, çaylar... ..	247
Geri dönüş yolları.....	252
"Sadece Güneş olsun!".....	258
"Birleşecek" kulüp arayışı.....	264
Paraşüt yardımıyla birinci kümeye "atlayış".....	268

ALTINCI BÖLÜM

Atatürk'ün "Torpilli" Kulübü.....	275
"12 lira hesabı!".....	275
"İki küfe ayva!".....	278

“Galatasaray feodalizminin kabadayılığı!”	282
Şampiyonluğa hazırlık yılları	288
“Politikacılar bankası”: İş Bankası	291
“Aferistler”	293
Başvekil “aferizm”e karşı	295
1937 atılımı: Oyuncu ayartma	297
İlk çatlak: Güneş kapanıyor mu?	303
Ankara’da bir Güneş Kulübü var!	306
Hedefe doğru yürüyüş	308
“Averaj hesabıyla” şampiyon	311
Yenilgisiz ikinci şampiyonluk	315

YEDİNCİ BÖLÜM

Ölüm, Kapanış ve Hapishane	319
“Güneş, şubelerini lağvetmiştir!”	319
Yaklaşan fırtına	324
“Güneşliler hapishanesi”	326
Zorlu tasfiye süreci	328
Binaların satılması	331
Buruk dönüş	333
Sepetli motorsikletli kurye!	338
“İmparator reisimize...”	342
Sonsöz	345
“En zor günlerde, hepsinin yerinde” Yusuf Ziya Bey...	345
KAYNAKÇA	353
DİZİN	358
Albüm	363

Önsöz

Elinizde tuttuğunuz kitabın sayfalarında, Türkiye Futbol tarihinin en ilginç, ama aynı zamanda bilinmeyen, dönemin yasağcı zihniyetinden dolayı en “mahrem tutulan” hikâyesinin bugüne kadar yapılmış ilk ve sanırım en kapsamlı araştırmasını bulacaksınız.

Galatasaray’ın içindeki bir ayrılığı, hele bölünmeyi araştırmak ve yazmak kadar zorlu bir iş ve sorumluluk yok sanırım. Üstelik kendinizi iyi bir Galatasaraylı olarak hissediyorsanız...

Kitap, okudukça görebileceğiniz gibi okurlara Galatasaray’ın bir anlamda “gayriresmî” tarihine giden kapıyı açıyor; kulüpte bugün de dönem dönem devam eden kulübü yönetme, iktidarı elinde tutma mücadelelerinde sık sık karşımıza çıkan ihtilafların kaynağını oluşturan “alaylı-mektepli” ayrımının kökenleriyle de en çıplak, en ham halleriyle yüzleşiyor.

Ama sadece bu çerçeveye sınırlı değil; kitap aynı zamanda 1930’lu yıllarda, Mustafa Kemal Atatürk’ün genç Cumhuriyet için hayalini kurduğu “ideal toplum” için spor alanında uygulamaya geçirilen ilk “örnek kulüp” deneyinin de izini sürüyor.

27 Ekim 1933 Pazartesi günü öğlen saatlerinde, İstanbul Valiliği’nin içinde bulunan tescil ofisinin verdiği 290 numaralı belgeyle Türkiye’de yepyeni bir kulüp kuruldu. Belediyenin

verdiği resmî belgeye göre yeni kulübün adı Ateş-Güneş Kulübü idi.

Tam beş yıl sonra, yani 27 Ekim 1938 yılında, Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden sadece 13 gün önce birdenbire faaliyetlerini bitirme kararı alınca kadar İstanbul Ligi'nde fırtına gibi esen, döneminin en zengin spor kulübü haline gelen, büyük mülklere sahip olan, zamanın en iyi futbolcularını bünyesinde toplayan kulüp oydu.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve tek önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün İstanbul'a geldiğinde lokalinde özel toplantılarını yaptığı ve dinlendiği kulüp onlardı. “Sizin adınız sadece Güneş olsun” diyerek adını değiştirecek kadar, yanından hiç ayırmadığı başyaverine “Sen de kulübün reisi ol” talimatı verecek kadar ülkenin tek hâkiminin desteğini arkasına almış ve kısa zamanda herkesin çekinmeye başladığı kulüp olmuştu.

Yeni kulüp, genç Cumhuriyet'in spora ilişkin düşüncelerini, ideallerini gerçekleştirecek bir yapı olacaktı. Tıpkı o dönemde birbiri ardından ortaya çıkan yeni kuruluşlar, şirketler, sivil toplum dernekleri gibi Güneş de spor alanında faaliyet gösterecek, “eski” kurumlara örnek olacaktı. Eski imparatorluk başkentinde yıllardır devam eden “kulüpçülük” oyununu devre dışı bırakacak, yeni bir yapılanma ve fikirlerle Türk gençliğine Cumhuriyet'in değerlerine uygun olarak yön verecekti.

Güneş Kulübü, gerçekte genç Cumhuriyet'in spor alanında uygulamaya geçirmek istediği her şeyi devreye sokacak bir projeydi. Tıpkı 1923'ten önce ülkeyi yöneten İttihat ve Terakki'nin ideallerini gerçekleştirebileceği bir kulüp olarak seçtiği Fenerbahçe ve Altınordu örnekleri gibi, yeni Cumhuriyet de sporu kendi kulübü ile biçimlendirmeye karar vermişti.

Genç Cumhuriyet de tıpkı İttihat ve Terakki gibi davranıyordu. İstanbul'da geleneksel kulüplerden birinin, kendi yapısı içerisinde yıllardır var olan bir iç mücadelenin ortaya çıkardığı büyük tartışmayı vesile ederek yönlendirmiş ve yeni bir kulübün kurulması yönünde teşvik etmişti.

Galatasaray Spor Kulübü'nün Birinci Dünya Savaşı'nın kaybedilmesinin ardından yaşadığı buhran ve bu süreçte gelişen iç tartışma... Kurucularla gençlerin gerilimli yer kapma mücadelesi... Galatasaray Mektebi'nde başlayan ve büyüyen muhalefet... Sürekli yer değiştiren iktidar ve muhalefet... Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu kadroları arasında yaşanan ayrışmada Güneş Kulübü'nün yeri... Mustafa Kemal Atatürk'ün özlemini duyduğu yeni toplum modelinde örnek bir spor kulübü yaratma çabası... Normal koşullarda sportif başarıya ulaşması bu hızla mümkün olmayacak kısa süreçte Ankara'nın verdiği destekle önü açılan kulübün son noktaya (şampiyonluğa!) kadar ulaşması... Galatasaray'ın bütün bu dönemde içine kapanması ve inanılmaz bir direniş göstererek ayakta kalmayı, üstelik iktidara da kafa tutarak başarması... Atatürk'ün vefatıyla birlikte bir sır gibi kulübün adeta kaybolup buharlaşması... Ardından gelen hapishane günleri...

Adeta sürükleyici bir roman gibi gelişen Galatasaray'ın bu en dramatik 20 yılının bugüne kadar yayımlanmamış belgelerle yeniden yazılması...

Kitabın hikâyesinin özeti budur.

Bu kitabı yazmak benim için oldukça zorluydu. Bir yandan yazmanın bizatihi getirdiği, omuzlarımda hep taşıdığım o ahlakî sorumluluk hissi, diğer yandan konuyu tüm kapsamıyla aktarabilme titizliği, bütün hazırlık ve yazım sürecini belirledi. Ne yazık ki özellikle 1930'lu ve 1940'lı yılları bizzat yaşayan Galatasaraylılar artık aramızda değiller... Ama şükür ki her biriyle saatlerce süren konuşmalarımda, söyleşilerimde, ziyaretlerimde aldığım notlar, biriktirdiğim defterler duruyor. Diğer taraftan Galatasaray'ın her zaman yazdığım en büyük özelliği, kitabın hazırlanmasında benim en büyük yardımcılarımdandı: Galatasaray, her şeyi titizlikle saklamayı biliyor. 1920'li ve 1930'lu yıllara ait hiçbir yazışma, mektup, karar, tartışma, fotoğraf, albüm, dosya, resmî olsun olmasın, kişisel olsun olmasın; hiçbiri atılmamış, "gerek yok buna" denmemiş... Dolayısıyla titiz ve çok sabırlı bir araştırma sürecine tabi tutulduğunda, en önemsiz görünen arşiv malzemesi bile, Gü-

neş Kulübü söz konusu olduğunda bir yap-boz parçası gibi gelip büyük resmi tamamlayan bir parça olabiliyor.

Aslında kulüplerin tarihini böyle “okumak” iki açıdan çok mühim kanımca. Birincisi, kulüplerin geçirdiği dönüşümü izlemek ve katettiği mesafeyi algılamak böylece daha kolay mümkün olabiliyor.

Ama galiba ikincisi daha önemli: Kulüplerin tarihlerinde bir şekilde takıldığı, aşamadığı yerleri de daha açık bir şekilde görmemize neden oluyor.

Bugün Galatasaray öyle bir noktaya geldi ki kulübü yönetmenin hemen tüm süreçleri, kulübü ve içinde devam edegelen mücadeleleri adeta saniye sıklığında takip eden milyonlarca taraftarının kuşattığı büyük bir “baskı balonu” altında...

Bu “balon”, 1930’larda da, 1940’larda da vardı ama elbette bugün ile karşılaştırılmayacak kadar küçük ve sterildi. Ama bir yandan da bir gerçek var: Galatasaray’ın bu dar eko sistemi başından beri var ve hiçbir yere gitmiyor. Biraz korkutucu; çünkü o dönemde bile “bölünmeye” neden olan şey, bu devasa “baskı balonu”nun hâkimiyeti altında bölünme olmasa da bambaşka tatsızlıklara, Galatasaray’ın hiç alışkın olmadığı davranışlara, geleneğinin çok dışında olabilecek işlere sebebiyet verebiliyor. Umarım elinizde tuttuğunuz kitap, özellikle kulübün aktif aktörlerini kulübün tarihindeki bu dramatik sayfaları gözden geçirerek gelecekteki yolu hakkında bir kez daha düşünmeye sevk eder.

* * *

Bu çalışma sürecinde destek aldığım, yardımlarını çok gördüğüm ve burada isimlerini muhakkak anmam gerekenler var.

Öncelikle yıllar süren arşiv ve kütüphane çalışmaları sürecinde yardımlarını esirgemeyen, kıyıda köşede kalmış birçok tarihî gerçeği kitabın içerisine eklememi sağlayan sevgili çalışma arkadaşlarım Zeynep Misli, Arzu Keskin, Duygu Erözbeke ve Melis Erbak’a çok teşekkür ediyorum. Galatasaray’ın bu en zorlu yıllarının nerdeyse bütün belgelerini, dokümanlarını bugüne kadar titizlikle koruyarak taşıyan Galatasaray Beyoğlu

Müzesi'nin müdürü Çağlar Şavkay'ın bu çalışmaya verdiği desteği minnetle anıyorum. Sanki bu kitabı kaleme alacağımı çok önceden biliyormuşçasına birçok Osmanlıca malzemeyi yıllar önce en özenli biçimde tercüme eden rahmetli Adnan Işık Ağabeyime şükran borcumu burada ifade etmekten de onur duyuyorum. Kitabın yayımlanmasından önce vaktini ayırarak her zamanki müthiş titizliğiyle okuyan Galatasaray Spor Kulübü Divan Üyesi Mustafa Hazım Bayka'ya ve sevgili dostum Cenk Tıkız'a burada ayrıca teşekkür ediyorum.

Elbette, kitabın, aslında her biri ayrı bir çalışma alanı oluşturabilecek çok geniş alanı kapsamaya gayret etmesi dolayısıyla eksiksiz bir çalışma olmadığını söylemem gerekiyor. Yine de umarım atladığım, eklemeyi ihmal ettiğim az detay vardır. Söylemeye gerek yok; kitaptaki olası bütün eksikler ve hatalar dikkatsizliğimin sonucudur.

Kitapta Galatasaray Spor Kulübü tarihinin –maçlar dışında– pek bilinmeyen yeni sayfalarını çevirmenin heyecan veren o müthiş tadını hissettirebilmiş olmak umuduyla...

MEHMET ŞENOL
İstanbul, Ocak 2025

OKUYUCUYA NOT:

Araştırma konusunun söz konusu olduğu yıllarda spor dünyasının kullandığı bazı sözcükler artık ya hiç kullanılmıyor ya da epey değişerek varlığını sürdürüyor. Bu nedenle eski Türkçe'nin zaten yoğun olarak kullanıldığı metinlerde daha da yorucu olmaması amacıyla "Mıntaka"nın yerine "Mıntıka", "Lik" yerine "Lig", "Klüb" yerine "Kulüp", "Stadyom" yerine "Stad ya da Stadyum" kullanıldı. Bunlar dışında özgün belgelerdeki dil ve üslup dönemin futbol dilini de verebilmesi amacıyla mümkün olduğu kadar korundu. Galatasaray'da bugün "kongre" yerine "genel kurul" kelimesi kullanılıyor. Ancak bu kitabın konusunu oluşturan yıllarda, hatta daha sonraki yıllarda da böyle değildi. Bu nedenle "kongre" kelimesi tercih edildi. Bunun dışında 1920'ler ve 1930'larda kullanılan ama bugün Türkçe yazım kuralları açısından "yanlış" olarak görülen birçok kelime kullanımı, dönemin dilini yansıtabilmek amacıyla aynı şekilde bırakıldı.

Galatasaray 1915

Birinci Dünya Savaşı başlayınca İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalan Osmanlı Bankası Müdürü Monsieur De Sommer'in Fenerbahçe'de denizin kıyısında özel iskelesi olan villası, "Beau Rivage" (Güzel Sahil), iktidardaki İttihat Terakki Cemiyeti tarafından Galatasaray'a lokal olarak kullanılması için verilmişti. Lokalin açılış günü, sağda beyaz kıyafetli Ali Sami Bey...